

DOSLOV JAKO ZÁLOHA NA POLEMIKU

Milan Blahynka

Napsal jsem před lety doslov k Pelcovu Novému obsahu, a tak jsem prý povolán připojit něco doprovodných slov i ke knize, která na Nový obsah velmi otevřeně, až manifestačně navazuje. Po přečtení Prozaické skutečnosti dost pochybuji, že jsem pro dovětek k ní ten pravý člověk. Na leccos se dívám hodně jinak než Jan Lukeš a neřekl bych, že rozdílný názor na problémy, na osobnosti a na díla je dán odlišnou generační optikou. Nejde také o difference odstínu nebo přízvuku. Doslov však naštěstí nemusí vznít jako souhlasné doporučení s výhradami nanejvýš k jednotlivostem, a tak neopovrhuji příležitostí říci už nyní své mínění, přesvědčen, že Lukešova práce vyvolá obecnější diskusi a polemiku. Ostatně k ní přímo vyzývá a autor jistě nestojí o nějaké víceméně shovívavé zdvořilosti.

Jan Lukeš si ohraničil pole svého zájmu generačně. Čtenář posoudí sám, nakolik je Lukešovo, vzdor teoretickému podkování empirické vymezení generace opravdu plodné, nakolik slouží jako spolehlivé východisko k rozboru. Čtenáři neujde, že autor na mnoha místech doplňuje hledisko generační hledisky jinými a že jim i správně přiznává větší závažnost, nevzdává se přitom přesvědčení, že životní pocit nejmladšího pokolení je podstatně jiný než životní pocit předchůdců. V tom má jistě pravdu, jenže necelou. V zájmu vyostření generačního vkladu téměř úplně zatlačuje do pozadí momenty vývojové kontinuity života i literatury. Nedělá ovšem zdánlivě nic jiného než mluví všech možných nastupujících generací před ním, a přece je to jiné než jindy; jiné o situaci, v níž se to děje; v sedmdesátých letech nabyly momenty kontinuity na významu, a kdo k nim nepřihlíží dost pozorně, vystavuje se nebezpečí, že si uzavře cestu k pochopení jednoho z význačných rysů literatury, v níž měla spolupráce generací vrch nad generačními rozpory a v níž se právě díky pospolitě práci autorů starších a mladších podařilo překonat krizi z konce let šedesátých.

Čtenáře jistě upoutá Lukešovo úsilí vyznačit demarkační čáru mezi starší a mladší vlnou pokolení sedmdesátých let, ale jistě se zamyslí nad tím, hrají-li rozdíly mezi těmito vlnami takovou roli, jaká se jim v Prozaické skutečnosti přičítá, a sotva bude moci dát za pravdu černobílému rozdělení světla a stínu, tím spíše, že i Lukešův výklad, pokud je to konkrétní rozbor, směřuje k poznání hlubšímu. Škoda, že si autor na některých mís-

tech odpustil zevrubnější ideově-uměleckou analýzu, že je až příliš rychle hotov například s Žáčkovou sbírkou *Mezi řečí* a že v námitkách proti Sýsovým sbírkám upadá do moralizování, proti němuž na jiných stránkách své práce zaujatě horlí.

Zfilozofičtění poezie a literatury, které je heslem dne a s nímž čile operují i ti, kdož jsou nejčastějším cílem Lukešových kritických nájezdů, klade se v Prozaické skutečnosti do protikladu ke smyslovosti a k poselství radosti, jako by se filozofie se smyslovým štěstím a životní dobrou mírou vylučovala, a nikoli ji podmiňovala! Jako kdyby v Čechách nikdy netvořil jistý Vítězslav Nezval a jako kdyby právě on neprojevil víc fyzického rozhledu a prozíravosti než zástup filozofujících poetů. Jako kdyby Šalda právě o Nezvalovi nenapsal, že „v nejlepších svých věcech byl svému národu strůjcem radosti“ a že „to není malá věc“, „důležitá jako chléb a snad důležitější ještě“.

Jestliže kritik nenajde „duchovní dimenzi“ tam, kde se neprojevuje tezí (jako se jí projevuje u písňových textů v knize souhlasně citovaných), nemusí to být chyba básníka, ale jeho interpreta.

Přesto není chyba, že Lukešova kniha vychází. I když při své kritičnosti a v obdivu k jedné podobě poezie a literatury zachází místy až k soudům krutě nespravedlivým, je výrazem touhy po literatuře niterně angažované ve společenských zápasech a vnese snad do našeho literárního života trochu ruchu.

(In: Lukeš, Jan: *Prozaická skutečnost*. Praha, 1982, s. 274–275.)

OTEVŘENÝ POLEMICKÝ ÚČET

Milan Blahynka

Když jsem před více než dvěma roky psal k Prozaické skutečnosti Jana Lukeše doslov přímo v názvu označený za „zálohu na polemiku“, neznal jsem a ani nemohl znát některé knížky tehdy ještě nevydané, Lukešovi známé z rukopisů. Když jsem nyní dostal Lukešovu práci do rukou